

Jorge Luis Marzo

Les formes, les formes...diria Kurtz. Catalunya és formalista fins al moll de l'os. Catalunya és formalista fins i tot quan representa la sang, desnonada en un escut on a un panoli se li va ocórrer escriure la seva mort amb quatre dits plens de sang. Formalisme fins i tot en la mort. Perquè la mort ha de significar, ha de simbolitzar. Com l'11 de setembre, que se celebra la mort d'una idea comuna. I tothom és feliç de representar el dolor i el victimisme. El victimisme només es representa amb símbols, no mai amb idees. Catalunya és formalista fins a la pròstata. Tothom queixant-se, durant les celebracions del Quinto Centenario de Amèrica, que el pelacanyes del rei no digués ni una paraula de les calamitats creades a Amèrica, i els busts del marquès de Comillas i el comte Güell segueixen impertèrrits als nostres carrers, sense ni tan sols una pintada, encara que van ser els seus vaixells catalans els que hi van dur els negres. Quan el victimisme s'associa amb l'amnèsia es produeix el fascisme. Escandalitzats? I ara! Només una mica dolguts, però aviat ens passarà. Una mica de pomada i llestos. Tot té un formalisme que fa caure d'esquena.

El formalisme de què gaudim aquí put. No us n'heu adonat perquè vivim bé i creieu que les formes només són això, icones i símbols creats, que no tenen cap relació amb la realitat. Ens heu rentat tant el cervell que ens ho hem cregut tot, fins i tot que les formes són només això, formes, i tenim el Govern de la Generalitat reunit a la Sala Tàpies. Només formes.

Tenim una societat formalista, per tant penseu que el nostre art ha de ser també formalista, perquè l'art ha de reflectir allò que una societat és. I teniu tota la raó del món. L'art que es fa aquí és un art formalista, perquè vol imitar d'on neix. I ho fa amb èxit. En imitar la seva font, es converteix en evidència que ningú no vol escodrinyar, en obvietat que ningú no està disposat a constatar. Perquè, per què cal constatar el que és evident?, us pregunteu repetidament.

El formalisme, és clar, es basa en la forma. I us agrada. Us agrada molt. Perquè, per què cal dubtar d'allò que ve de dins, d'allò que és original, d'allò que dicta l'experiència? Però quina experiència tenim aquí? Cap ni una. Perquè heu mort fins la il·lusió de l'experiment amb tanta experiència i seguretat en la vostra veu. Estem bé, tenim calés (donem més del que rebem, dieu constantment), tenim pau, no hi ha trets i a tothom agraden Barcelona i Salou. Moltes coses s'enfonsen, però no passa res, perquè s'enfonsen pel seu propi pes, no perquè les esfondreu. Ens passa igual que amb Franco l'anestèsia del poder quotidià ho sotmet tot a l'imperi de la forma, d'una forma digna perquè respecta la identitat, la nostra identitat antiga i ben assentada. Tenim una cultura formalista, no perquè la mereixem, com diuen alguns dels nostres historiadors fatxes, sinó perquè creiem que aquest és l'únic camí per convertir-nos en cultura; com si la cultura tingués aquest objectiu: convertir-se en cultura. Penós.

Quan veieu art, veieu cultura, no podeu veure-hi res més, i teniu també força raó, perquè la major part de l'art que es fa aquí és solament això, cultura. Aquells que us critiquen no fan cultura, sinó crítica. Com el boig a l'hospital, que quan es queixa creieu que ho fa perquè està boig, i no perquè la teràpia sigui dolorosa. Us ompliu la boca amb aquest caramel. Quan veieu la tele, veieu cultura; quan sou davant de Pujol, veieu cultura política. Tot queda tamisat per la vostra il·lusió davant la cultura. I desgraciadament també teniu raó. En el vostre món tot és cultura, com un forat negre que s'ho empassa tot i que dedica la resta del temps, després de menjar, a netejar el lavabo d'ombres de merda. I d'aquesta neteja també en dieu cultura.

El formalisme és cultura perquè identifica les coses de la vida, les etiqueta. El formalisme és feixisme endreçat perquè neteja el carrer de tot allò que no és sa, tot allò que no representa la comunitat mateixa. La netedat que tenim aquí l'anomenem consens... jo l'anomeno paranoia. Sou (som, sí) paranoics de l'ordre i de la forma, de les formes de l'ordre. Esteu obsessionats per taques de sang en grans rètols públics, i ho anomenem disseny català. Esteu obsessionats per obres d'art que no voleu entendre, perquè la màgia només és dolenta quan es veu el truc i vosaltres no esteu disposats a deixar perdre

l'espectacle. Què hi guanyem, si l'espectacle desapareix? Veiem el Barça a TV3 perquè tant se val el Barça, el que importa és l'espectacle. Veiem el MACBA perquè toca veure'l, perquè sabem que poc ens importa el que hi ha a dins, ja que el nostre art és un art d'evidències, i ningú no vol perdre el temps amb aquestes «petiteses».

Formalisme rima amb tanoquisme, i amb tantes altres coses més que legitimen la vostra modernitat, la vostra poesia elitista de la vida i sobretot de la cultura d'una societat rimada, que no té cap relació amb líriques de carrer. En el vostre afany per fer encaixar el puzle, no percebeu que sempre falta en el joc alguna peça, que sempre ha faltat. I quan us n'adoneu, som-hi a buscar-la, com si hagués passat naturalment, com si hagués caigut pel camí entre la botiga de joguines i la llar. D'aquesta manera ni tan sols veieu els trilers que, sota el nom de polítics, ens escamotegen la realitat. Veiem el MACBA perquè ens l'han posat allí per tal que el vegem, però perquè no vegem res més. Mentre gaudiu davant la llar de foc mediàtica, encaramel·lats i envellutats, una brutal estratègia ultraliberal s'esmuny per l'estora de casa. De sobte, totes les institucions estan tranquil·les i relaxades. Ho han aconseguit, mentre s'instiga la crítica a altres estratègies liberals que passen a Madrid. Ho han aconseguit. S'han desempallegat de qualsevol política artística, de qualsevol intent de remodelació d'estructures. Ja no hi ha res, res de res. Ho han tret quasi tot. Sempre queda un quasi, per si de cas, per si canvia el vent. Sempre és bo disposar d'alguna cosa al congelador, per si fa molta calor. Però estem tan plens d'aire condicionat que em costa pensar en la calor.

Tots anem fent les nostres coses, amb més o menys fortuna. Això ens ho repetim fins que traiem la bilis (evidentment és una metàfora agafada pels pèls a Catalunya). Però també és l'eslògan que insistentment s'escolta dels portaveus públics. Si tot segueix el seu curs, el seu camí, per quin motiu ens hi hauríem de ficar? I, és clar, s'hi agafen com si fos la taula de salvació els que responen que més val que no s'hi fiquin, perquè... han fet tan poca cosa! El puzle, doncs, és gran i costa molt de muntar. Hi ha una gran part de cel, per la qual cosa encara es perd més temps desxifrant on va cada peça. I quan hom ja ha acabat s'adona que encara no està acabat i que, a més, la imatge que hi

apareix és la del Liceu, la d'algun parc d'atraccions o la d'alguna excursió al Canigó. Al Canigó en parapent. Els Comediants a les fatxades. Fatxades.

La Generalitat no ha deixat res. O gairebé res. Tot ho han posat al MACBA. S'espolsen les engrunes de la solapa amb el posat de qui s'ha tret un destorb de sobre. Perquè el carrer sempre ha estat un destorb per a la Generalitat. I amb el MACBA, a més a més, s'ha netejat el carrer. Ara se'ls veu contents quan observen els nens moros jugant amb bicicleta o les mares filipines discutint les seves coses assegudes a la rampa del museu. Consens i saviesa política. El Departament de Cultura és un ens higiènic. Neteja d'aristes l'art i dóna cultura, dóna esplendor. Mentrestant, crea problemes inexistents, com el de la llengua (el puzle, el puzle...) i compra coses inexistents com la Col·lecció Riera, i fa la impressió que pel fet de comprar-la és més col·lecció. I tornem-hi amb la Col·lecció Riera. Mentre muntem el trenca-closques no sabem que això ha hipotecat el pressupost per anys. Els anys que dura el puzle, fins i tot menys, perquè el puzle durarà més.

Dic que la Generalitat no ha deixat res. Sí, l'heu encertada. Perquè ja no existeix allò que anomenem Generalitat. Perquè tenim un Partit Institucional Revolucionari que es mou a cop de talonari, això sí, a cobrar en nou mesos (tant han après els *pijos* emigrants catalans a Mèxic?). Mai no m'hauria imaginat que fossin prou atrevits per no amagar-se de dir públicament que la cultura, aquesta cosa que ho és tot a Catalunya, està relacionada amb els clients. Amb els muntadors d'exposicions que no cobren amb diners, sinó amb més exposicions; amb els comissaris com jo, que han d'empassar-se merda perquè han de menjar –i perquè pensen que la merda és dolça quan s'hi barregen els diners–; amb artistes que somien a fer tornar dolça i innòcua la merda, o a l'inrevés, que pensen que la merda «ben plantada» pot tornar-se radioactiva.

Benestar és Cultura. Comas és Villatoro. Benestar és periodisme, i la cultura una pantalla catòdica. Perquè les formes ho envaeixen tot. Tot s'empara en un concepte de decòrum petulant que podria interpretar James Stewart. El noi hauria d'haver estat català i repartir lllaminadures als nois dels hortets que toquen a les autopistes i dir-los que ells també són cultura, però cultura

neta, sense precipicis, sense terratrèmols, tots bons cooperadors, bons «voluntaris» de barri. Que en tenim de bona gent que s'integra en aquesta idea de progrés, en aquesta idea d'una Catalunya oberta i integradora! Que en tenim de bona gent en aquest país que fa seus els gestos, els nostres símbols, la vostra sang oxidada! Formes, formes i més formes. Formes imperials sense imperi. Icones de merda sense merda.

L'art català és fonamentalment de dretes perquè es fon amb una noció històrica del temps, amb una visió teleològica d'aquest on no queda altra cosa que una neteja d'allò que no vol ser intemporal. Catalunya té mil anys. El Barça, gairebé cent. El Benestar s'assenta en les Fundacions, en els mapes, en els diccionaris. I l'Art en les fonerries; en llocs on es forgen el consens, l'entesa, el perdó i l'amnèsia. Fonerries amb aire condicionat, fondues on la carn es fon en oli bullent però es conserva pels ventiladors. Però, al·lucinant!, la carn manté el gust de carn. Paorós exercici de prestidigitació.

Estic confús. I vosaltres? Estic confús perquè intento vomitar i tot el que em surt té bon gust, és bo. Perquè demà estaré millor. Perquè si estic a baix és perquè he estat a dalt, i si estic a dalt és perquè he estat a baix. El pèndol funciona davant nostre i ens relaxa, ens confirma la nostra bondat, les nostres formes essencials. Perquè quan parlem, parlem de veritat. Tenim un llenyatge tan pulsional, tan nostre, que no ens cal traducció, tothom ens entén. I tornem-hi amb la ventrilòquia! Perquè no hi ha ventrilòquia en català. Tenim formes pures, així doncs, per què les hem de contaminar? Per què hem de jugar a negar les nostres formes si encara responen al que fem, vivim, diem? Som i estem saturats d'identitat, de negociació, perquè només es pot pactar des de la seguretat d'allò que som. I sabem bé què volem. Volem una cultura i un art que ens mostrin quant en sabem, de nosaltres mateixos, de la nostra capacitat de desxifrar els altres, perquè només es pot desxifrar quan l'altre no es coneix ell mateix. Per això ens encanta endevinar. Perquè sabem que l'encertem segons el que coneixem. I només coneixem el que comprem.

Em fa la impressió que teniu raó quan dieu que sou inamovibles, que les vostres coses són essencials, religioses, convergents. Perquè alhora em fa la impressió que si no han canviat en tot aquest temps, no canviaran en l'ave-

nir. Un tems que no coneixeu però que heu planejat no conèixer. Déu n'hi do, l'estratègia! I tothom content, perquè saben que no ho planegeu, que us heu desentès completament del que pugui passar... perquè les coses s'esdevenen elles mateixes, i vosaltres respondreu segons com vagin. I us anirà molt bé, ja ho veureu. Heu permès que allò que anomenau societat civil faci els seus pronòstics. Cap problema, perquè són els vostres clients, i gràcies a ells legitimareu i justificareu les formes que defenseu, que heu defensat des de no se sap quan. Però allò que anomenau societat civil sou vosaltres mateixos quan plegueu de treballar en el que denomineu cosa pública. Com si "la Caixa" fos una societat privada! No som tan estúpids, encara que planteu molta gespa.

Ens heu enganyat amb molta subtileza i us felicito. És difícil trobar quelcom tan net i pristi avui dia. Ens heu deixat sols i també us ho agraïm, perquè éreu impresentables. Us n'heu rentat les mans perquè penseu que les formes pròpies d'una nació (allò que anomenau art) s'actualitzen sense necessitat de suport públic. Cent per cent cert en el cas de Catalunya. Heu posat placebos allí on heu pogut per ocultar la vostra pròpia misèria política. Però en una cosa aneu errats. Hi ha malalties que no podeu detectar, perquè no són malalties sinó simples vòmits que no es deuen a cap problema, sinó a simples estats diferents del vostre. Vòmits que no solament són xarnegos, sinó que també tenen els vuit cognoms catalans i que us odien com jo. Estats que conviuen amb vosaltres, però que són tan evidents que mai no els heu constatat. Són formes que no tenen símbols ni icones a què agafar-se. Formes que ni tan sols existeixen per la vostra presència, però que us obliguen, també subtilment, a pensar en vosaltres mateixos amb por quan mireu finestra enfora. Discursos i realitats que mireu de netejar vigorosament, però que, com els escarabats, ja s'han acostumat a l'insècticida.

Aquest hàbit l'anomenau consens, l'etiqueteu com a cultura i integració. I, un cop més, teniu tota la raó del món. Perquè sempre teniu tota la raó del món. La raó que us atorguen les formes intemporals del vostre món.